

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND CONCEPTUL DE CAUZALITATE ÎN DREPTUL PENAL

Narcisa NEDELCU,
doctorandă
Anastasia GÎRLEA,
doctorandă

Deoarece legătura cauzală prezentă în cazul inacțiunii are anumite particularități, în primul rând este necesar de a expune trăsăturile generale ale concepției determinismului cauzal în dreptul penal.

Legătura cauzală, sau în sens larg – cauzalitatea, fiind obiectul mai multor investigații științifice, constituie obiectul de studiu al diferitelor domenii de cercetare [1]. În continuare vom analiza următoarele momente: legătura cauzală ca obiect al filosofiei; legătura cauzală în calitate de obiect al științelor naturale; legătura cauzală în calitate de obiect de cercetare al dreptului penal.

În primul rând, cauzalitatea constituie o categorie științifică abstractă, care este studiată de un compartiment special al filosofiei – determinismul. Filosofia [2] cercetează particularitățile, calitățile, caracteristicile legăturii cauzale, formulează un șir de teorii referitoare la esența legăturii cauzale. Legătura cauzală se include în obiectul filosofiei și anume ea s-a interesat prima de problemele determinismului. Tezele de bază ale științei deterministice au fost inițial formulate în domeniul filosofiei, pentru ca mai apoi să-și găsească reflectare și în cadrul altor cercetări științifice.

În al doilea rând, legătura cauzală constituie un fapt obligatoriu al realității obiective, care evoluează în baza regulilor științelor naturale. Ea se prezintă ca o cauzalitate empirică pură. Astfel, legătura cauzală ca obiect al investigației este reflectată de științele naturale și nu este inclusă în obiectul dreptului penal. Cu o atare percepere a

noțiunii de cauzalitate este strâns legată problema referitoare la stabilirea nemijlocită a legăturii cauzale în cadrul unei cauze penale concrete. După cum menționează profesorul M.D. Șargorodski, majoritatea problemelor părții generale a dreptului penal, inclusiv problemele legăturii cauzale, în cea mai mare parte sînt formulate și soluționate în legătură cu infracțiunile de omor [3]. În sensul celor expuse, putem menționa că problema referitoare la o legătură cauzală concretă în cazul atentării la viața și sănătatea persoanei este soluționată de știința medicală de rînd cu dreptul penal (de exemplu, în cazul întrebării cu privire la cauza morții se face concluzia: „Moartea a survenit în rezultatul anumitor vătămări ale anumitor organe sau țesuturi”) [4].

În al treilea rând, știința dreptului penal formează construcția teoretică a legăturii cauzale, care se încadrează logic în conceptul dreptului penal referitor la componența de infracțiune și legătura dintre elementele acesteia. În acest sens, legătura cauzală poate fi privită și ca un obiect de studiu propriu științei dreptului penal. Construcția teoretică a legăturii cauzale, exprimată în formularea normei de drept penal, precum și în diferite teorii referitoare la legătura cauzală își găsește aplicarea practică în cauzele penale concrete. Astfel, chestiunea referitoare la stabilirea nemijlocită a legăturii cauzale, strîns legată cu perceperea cauzalității în baza legităților științelor naturale, este legată, de asemenea, de construcția teoretico-penală a legăturii cauzale.

Așa, de exemplu, în baza celor menționate anterior cauza concretă care a generat moartea este stabilă în baza datelor științei medicale, iar rolul științei dreptului penal constă în aceea că ea modelează construcția legăturii cauzale care este utilizată la soluționarea problemei dacă există sau lipsește componența de infracțiune și dacă poate fi incriminată în vinovăția subiectului (atît în cazul acțiunii, cît și a inacțiunii) legătura cauzală care a generat survenirea consecințelor social-periculoase. În același timp, este necesar să ținem cont de faptul că stabilirea legăturii cauzale necesare (adică construcția teoretică a legăturii cauzale) în cazul inacțiunii dispune de un șir de particularități, în comparație cu stabilirea acesteia în cazul acțiunii (adică a cauzei active).

Soluționînd problema referitoare la legătura cauzală în calitate de obiect de cercetare a mai multor științe, este necesar de a explica tezele asupra noțiunilor deterministice în dreptul penal. Savantul N. N. Tarasov, cercetînd noțiunile utilizate în jurisprudență, le clasifică în trei grupe:

„1) *noțiunile organice* – acele noțiuni juridice care constituie nucleul obiectului unui domeniu al științei. Ele se atribuie la acest obiect genetic și istoric, apărînd și dezvoltîndu-se în cadrul activității juridice în baza reglementărilor proprii;

2) *noțiunile consolidate* – noțiuni juridice care apar și se dezvoltă în alte domenii ale științei, care nu se includ în ciclul juridic în mod mecanic, ci suportă anumite schimbări și obțin un conținut juridic nou;

3) *noțiunile asociate* – noțiuni din alte domenii și ale altor științe, implicate în domeniul jurisprudenței pentru obținerea reprezentărilor despre fapte, evenimente care au o importanță practică în activitatea organelor de drept sau care asigură „transferuri de sens” ale cercetărilor din domeniul științelor juridice în alte științe sau domenii de cercetare” [5].

Este evident că aparatul terminologic determinist în care sînt incluse așa noțiuni precum cauzalitate, legătură cauzală, cauza, efect ș.a.m.d. pentru jurisprudență nu au un caracter organic. Mai puțină claritate, la prima vedere, conține întrebarea dacă noțiunile vizate au un caracter consolidat sau asociat pentru jurisprudență. Obținerea clarității în această privință va duce la soluționarea problemei temeiurilor conceptului despre legătura cauzală în dreptul penal: aceste temeuri trebuie să fie exclusiv filosofice după natura lor și cum natura strict filosofică a unui așa concept corelează cu faptul că dreptul penal este o știință de sine stătătoare. Soluționarea acestei chestiuni ne va permite să interpretăm fundamental și profund modelarea construcției legăturii cauzale în dreptul penal.

Soluționarea problemei cu pricina este posibilă numai după clarificarea caracterului – consolidat sau asociat – al noțiunilor deterministe în dreptul penal. Clarificarea *a priori*, a caracterului acestor noțiuni este greu de realizat, de aceea este necesar de a investiga mai întâi conținutul acestor noțiuni deterministe.

Mai mult ca atât, pînă a purcede la investigarea noțiunilor deterministe, trebuie evidențiate bazele metodologice ale studiului întreprins. Savantul N.N. Tarasov propune de a aborda examinarea și studierea jurisprudenței din trei poziții: filosofică, doctrinară și dogmatică [6]. Într-adevăr, aplica-

rea în cumul a pozițiilor expuse ne va permite să studiem cît mai profund domeniul dreptului; în particular, clarificarea esenței legăturii cauzale în dreptul penal nu poate fi limitată doar prin tratarea filosofică sau prin cea juridică (doctrinară și dogmatică).

Filosofia are importanța unei științe metodologice generale. În acest sens filosofia, în limitele paradigmatelor științifice determinate, ne oferă un anumit tablou al lumii înconjurătoare, în care sînt expuse și fundamentate cele mai importante categorii ale acestei lumi. Cauzalitatea, în particular, constituie una dintre aceste categorii. În așa fel, știința despre cauzalitate trebuie să fie fundamentată filosofic și prezentată în conformitate cu regulile și principiile metodologice. În același timp, dreptul penal de sine stătător utilizează construcția teoretică a legăturii cauzale. Legătura cauzală constituie un element (semn) obligatoriu al laturii obiective a componenței materiale de infracțiune, care necesită un probatoriu propriu și se află într-un anumit coraport cu celelalte semne și elemente ale componenței de infracțiune. Deoarece filosofia, ca și oricare altă știință, nu poate determina problemele care se află după limita posibilităților ei, prezența doar a tratării filosofice pentru perceperea adecvată a esenței construcției legăturii cauzale în dreptul penal nu este suficientă. Transferul mecanic al ideilor filosofice deterministice pe tărîmul științific al dreptului penal ar crea un șir de lacune și ar lăsa fără răspuns un spectru larg de întrebări din domeniu. Totodată, nu poate fi construită o concepție logică fundamentată despre legătura cauzală bazîndu-ne doar pe doctrina dreptului penal. Ca entitate, noțiunea legăturii cauzale, precum și metodele de investigare și stabilire a acesteia, nu sînt după natura lor pur juridice.

În așa fel, soluționarea problemei cu privire la legătura cauzală în dreptul penal pe bună dreptate trebuie să fie fundamentată pe două științe: filosofie și drept penal. În același timp, filosofia se utilizează în calitate de pîrghie metodologică pe tărîmul investigațiilor juridice, de rînd cu tratările științifice și dogmatice.

Regerințe bibliografice

1. Тарасов В.Н. *Методологические проблемы юридической науки*. Екатеринбург, 2001, с. 134.
2. În studiul dat prin „filosofie” se înțelege în mod exclusiv compartimentul filozofie cu referire la metodele de acumulare a cunoștințelor. Cu alte cuvinte, filosofia în cadrul textului se folosește în sens de știință metodologică generală. Acest moment, însă, nu exclude rolul de sine stătător al metodologiei.
3. Шаргородский М.Д. *Преступления против жизни и здоровья*. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2003, с.21.
4. Sînt întîlnite studii științifice speciale în domeniul cauzalității în științele ramurale: Groza Ionel Lulu; Astrărăstoae Vasile. *Introducere în medicina legală pentru juristi. Curs universitar*. București: Ed. С.Н. BESK, 2007; Давыдовский И.В. *Проблемы причинности в медицине (Этиология)*. Москва: Государственное Издательство Медицинской Литературы (Медгиз), 1962; Бом Д. *Причинность и случайность в современной физике*. Пер. с англ. С.Ф. Шушурина. Общ. ред. и предисл. Я.П. Терлецкого. Москва: Издательство Иностранной Литературы, 1959.
5. Тарасов Н.Н. *Op.cit.*, p. 165-166.
6. Тарасов Н.Н. *Op.cit.*, p. 122.